

เครื่องดนตรีที่สูญหายจากวัฒนธรรม
กะเหรี่ยงไล่โว่

The Loss of musical instruments
of Lai-vo Karen

จรัญ กาญจนประดิษฐ์¹
Jarun Kanchanapradit

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาดนตรีไทย
คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ เสนอปรากฏการณ์และวิวัฒนาการดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ในตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในช่วงเวลา 50 ปีที่ผ่านมา พบว่า ปัจจุบันเครื่องดนตรีของชนเผ่าบางชนิดได้สูญหายไปจากวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การขาดผู้สืบทอดทางดนตรี เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ได้แก่ กลู๊ (กลองมโหระทึก) คะนะ (พิณ 5 สาย) เคี้ยว (จ้องหน่อง) และ ปี่ป่า (แคน) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนเผ่าและมีบทบาทสำคัญสืบเนื่องมา โดยเฉพาะ กลู๊ (กลองมโหระทึก) เป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ที่เป็นสัญลักษณ์แทนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เคยใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ ปัจจุบันได้สูญหายไปจากชุมชน มากกว่า 50 ปี สำหรับกะนะ (พิณ 5 สาย) เคี้ยว (จ้องหน่อง) และปี่ป่า (แคน) ในสมัยอดีตเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นเพื่อความบันเทิง และเล่นในประเพณีสำคัญต่างๆ แต่ในปัจจุบันเครื่องดนตรีทั้งสองประเภทนี้อยู่ในภาวะของการขาดการสืบทอด เป็นผลทำให้มีโอกาสสูญหายไปจากชุมชนเร็วขึ้น ปรากฏการณ์นี้จึงเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญที่อาจเกิดขึ้นกับดนตรีของทุกวัฒนธรรม หากไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการปะทะทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน

คำสำคัญ : เครื่องดนตรี, กะเหรี่ยงไล่โว่

Abstract

This article aims to present the phenomena and evolution of Karen music sine fifty years ago, at Lai-vo sub-district Shangklaburi district, Kanchanaburi province, It found that, some kind of musical instruments of Pwo Karen in Lai-vo area have lost from their culture. These effects come from changing social dynamics, and they have no new generation's efforts to enrich musical knowledge. The musical instruments that have fallen out of their tradition include: Khlu

(Karen bronze drum), Kha-Nha (5 plucked), Khaiy (jaw's harp) and Pi-ba (bamboo reed). These instruments belong to the original of Pwo Karen culture and as such, usually plays in the important ceremonies. The Khlu (Bronze drum) is compared as symbol of Karen identity, it has lost from the Lai-vo more than 50 years ago. Kha-Nha (Plucked), Khaiy (jaw's harp) and Pi-ba (bamboo reed) are instruments for entertainment. In the present day, three of instruments have been lacking of transmission because of in the Lai-vo area have no one able to build these instruments by themselves.

This case study is the musical evolution as phenomena of the musical instruments have lost in Pwo Karen culture at Kanchanaburi province Thailand, what may happened with other cultures if we cannot adapt in harmony social. Thus, we must to planning about a preservation of musical knowledge before it lost.

Keywords: Musical instruments, Lai-vo Karen culture

บทนำ

ดนตรี เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ทุกชาติทุกภาษาต่างมีเอกลักษณ์ทางดนตรีที่แตกต่างกัน การกำเนิดขึ้นของดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมอาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น แต่ละวัฒนธรรมคิดประดิษฐ์ขึ้นเองโดยดนตรีนั้นอาจมีความคล้ายคลึงกันโดยบังเอิญ เรียกว่า นานากำเนิด (Polygenesis) หรืออาจเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural diffusion) ของวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน (ปัญญา รุ่งเรือง: 2546)

อมรา พงศาพิชญ์ (2545) ได้กล่าวถึง การปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม (Culture interaction) ของแต่ละสังคมว่ามีปัจจัยและปรากฏการณ์ที่หลากหลาย

เช่น การปรับตัว (Adaption) การสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (Acculturation) การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Cultural assimilation) บูรณาการทางวัฒนธรรม (Cultural integration) และความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural conflict) เป็นต้น

วัฒนธรรมดนตรีของชาวกะเหรี่ยง ก็เช่นเดียวกัน ชาวกะเหรี่ยงในแต่ละท้องถิ่นมีเรื่องราว ของประวัติศาสตร์ดนตรีท้องถิ่น แตกต่างกันไปตามสภาพบริบททางสังคม บางพื้นที่ให้ความสำคัญกับดนตรีในฐานะกิจกรรมที่สร้างความสุขและนับเป็นส่วนประกอบสำคัญของการจัดกิจกรรมในประเพณีต่าง บางพื้นที่ยกย่องผู้ที่มีความรู้และเล่นดนตรีประจำชนเผ่า ให้เป็นบุคคลสำคัญของชุมชนในฐานะผู้ที่ทรงความรู้ แต่บางพื้นที่ดนตรีอาจเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของชุมชน ซึ่งอาจจะถูกมองข้ามและไม่ให้ความสำคัญ เนื่องจากมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่มี ความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

อย่างไรก็ตามบทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อเสนอมุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางดนตรีในประเด็นที่เกี่ยวกับเครื่องดนตรีที่สูญหายไปจากวัฒนธรรม โดยมีปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางดนตรีของชาวกะเหรี่ยงเป็นกรณีศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มชาวกะเหรี่ยงที่เปรียบได้ว่า เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรี คือ ชาวกะเหรี่ยงไล่โว่

พื้นฐานทางชาติพันธุ์เกี่ยวกับกะเหรี่ยงไล่โว่

คำว่า “กะเหรี่ยงไล่โว่” เป็นคำที่เริ่มนิยมนำมาใช้ในปัจจุบันมากขึ้น เป็นคำที่ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ใช้เรียกตนเอง และเริ่มเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ในอดีตผลงานทางวิชาการด้านมานุษยวิทยามีการใช้คำทางวิชาการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ตำบลไล่โว่อย่างหลากหลาย ได้แก่ กะเหรี่ยงโป ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ชาวเผล่ ชาวโผล่ เป็นต้น โดยคำว่า กะเหรี่ยงโป และ คำว่า ชาวไทยเชื้อสายชาวกะเหรี่ยง นั้น เป็นคำเรียกที่เกิดจากคนนอกวัฒนธรรมของกะเหรี่ยง เช่นเดียวกับคำว่า แจ็ก แยก ผรั่ง ที่คนไทยใช้เรียก ชาวจีน ชาวอินเดีย และชาวตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ใน

เมืองไทย ส่วนคำว่า โผล่ และ โผล่ง เป็นภาษากะเหรี่ยง มีความหมายว่า “คน” นั้น เป็นคำที่ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ที่ใช้เรียกแทนตนเอง มาตั้งแต่อดีตเพื่อแสดงตัวตน ความกลุ่มชนและพวกพ้อง โดยที่สองคำสุดท้ายนี้ เมื่อฟังแล้วให้ความรู้สึกกว่า ชาวกะเหรี่ยง ต้องการแสดงตัวตนและอัตลักษณ์ ของตนเองสู่ภายนอกให้รู้จักอย่างชัดเจน ซึ่งเป็น คำที่นักวิชาการนิยมใช้เพื่อแสดงความยอมรับ และให้เกียรติชาวกะเหรี่ยงเช่นกัน เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไป การติดต่อสื่อสาร การคมนาคม การศึกษา การปกครองใน ท้องถิ่นได้มีผล ทำให้สภาพสังคมชาวกะเหรี่ยงเกิดการปรับตัว เปลี่ยนแปลงและ ซึมซับแนวคิดต่างๆ จากสังคมภายนอกมากขึ้น อาทิเช่น จำนวนของชาวกะเหรี่ยง ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้มากขึ้น อันเนื่องจากการเข้าถึงระบบการศึกษาภาค บังคับของส่วนกลาง ขณะเดียวกันคนรุ่นใหม่ก็เริ่มพูดภาษาท้องถิ่นของตนเองน้อยลง ด้วยเหตุนี้ คำว่า “กะเหรี่ยง” ซึ่งเป็นคำที่เกิดจากการเรียกของคนภายนอก จึงเริ่มคุ้นชินและเป็นที่ยอมรับในสังคมชาวกะเหรี่ยงมากขึ้น ถึงแม้จะเป็นคำที่คนใน วัฒนธรรมจะรู้สึกไม่ชอบให้คนภายนอกเรียกด้วยการใช้คำนี้ ก็ตาม

“กะเหรี่ยงไล่โว่” จึงเป็นคำที่ชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ได้เริ่มนำมาเป็นทาง เลือก และเข้ามาใช้แทนที่ คำว่า โผล่ และโผล่ง มากขึ้น เพื่อความสะดวกสำหรับ สื่อสารกับคนภายนอก ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ สะท้อนถึงการปรับตัวและการ คลี่คลายแนวคิดของคนใน จากเดิมที่ใช้ภาษาของตนเอง เรียกชื่อเผ่าตนเอง มาสู่ การเปลี่ยนแปลงโดยใช้คำจากคนภายนอกเรียกชื่อชนเผ่าตนเอง ภายใต้บริบทและ กระแสของสังคมเมืองของไทย ดังนั้นคำว่า “กะเหรี่ยงไล่โว่” จึงเป็นคำที่ สะท้อน ปรากฏการณ์ได้สองนัยยะ คือ หนึ่ง สังคมภายในชนเผ่ายอมรับการเปลี่ยนแปลง จากสังคมภายนอก และสองยังคงแสดงความเป็นตัวตนโดยใช้ชื่อของพื้นที่บ่งบอก อาณาเขตของวัฒนธรรมที่แฝงความภูมิใจในท้องถิ่น

“กะเหรี่ยงไล่โว่” เป็นชื่อเรียกกลุ่มชาวกะเหรี่ยงไปที่อาศัยในเขตตำบลไล่โว่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มานานหลาย ร้อยปี ปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่ ได้รับการจัดให้เป็นพื้นที่ปกครองพิเศษ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 เรื่องแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิต

กะเหรี่ยง ภายใต้ มาตรการฟื้นฟูพระยาว ในประเด็นที่ 3 การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีแผนการจัดการจากทางรัฐบาลให้กำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษในประเทศไทย โดยให้ใช้พื้นที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงเป็นพื้นที่นำร่อง 4 แห่ง ได้แก่ บ้านห้วยหินลาด ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย บ้านหนองมนทา (มอวาคี) ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ บ้านเลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก และตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทั้งสี่พื้นที่นี้เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม มีความเด่นชัดในวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง จึงนำมาใช้เป็นแบบอย่างนำร่องบริหารจัดการการปกครอง ส่วนท้องถิ่นในภูมิภาคต่างๆ ของไทย ภายใต้กรอบความคิด เรื่องวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างสงบสุข เพื่อเป็นตัวอย่างและนำไปขยายผลสำหรับนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นได้อย่างเหมาะสมและพัฒนาไปสู่การสร้างรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ

สำหรับชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่ นอกจากจะเป็นพื้นที่ที่เด่นชัดในวิถีของตนเองแล้ว ยังเปรียบเสมือนศูนย์รวมทางความเชื่อและประเพณีของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีอีกด้วย เช่น หลักปฏิบัติตนที่ประสานระหว่าง พุทธ ผี ฤๅษี การทำไร่หมุนเวียน การรักษาประเพณีดั้งเดิม ภูมิปัญญาด้านสมุนไพร รวมถึงดนตรี เป็นต้น

ในทัศนะของชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ ดนตรีเป็นสิ่งที่สำคัญต่อชุมชน ภูมิปัญญาทางดนตรี เป็นสิ่งที่ต้องการอนุรักษ์ในประเพณีสำคัญของชุมชน จะต้องมีคนตรีเป็นส่วนประกอบและมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน อาจจะเป็นการขับร้อง หรือการเล่นดนตรีประกอบในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งในรอบหนึ่งปี ชุมชนจะกำหนดจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นตามประเพณี ดนตรีจะเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทในการจัดงานเสมอ เช่น งานผูกข้อมือ เดือนเก้า (เหล่าเขาไขว้) จะมีการเป่าปี่เขาควาย (เขว) และร้องเพลงเรียกขวัญประกอบการบรรเลงเมตารี(แมนโดริน) หรือร้องเพลงเรียกขวัญประกอบการตีดนาแดง (พิณ 6 สาย) สำหรับงานพาดข้าว (เผาะ ปือ) ผู้เฒ่าผู้แก่มักจะร้องเพลงโต้ตอบกันระหว่างฝ่ายหญิง-ชาย แสดงความท้าทายทางภูมิปัญญาด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา บางกลุ่มก็จะร้องเพลง (ละคุ) ประกอบการเล่นดนตรีชนิดต่างๆ เช่น ปี่ปา

(แคน) คณะ(พิณ 5 สาย) นาเต่ง (พิณ 6 สาย) เป็นต้น งานทำบุญข้าวใหม่ (โอบู ส้อง คู้) หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จ จะต้องจัดพิธีกรรมเพื่อแสดงความสำนึกบุญคุณแม่โพสพ (พิ บือ โย) ในขั้นตอนเรียกขวัญแม่โพสพ จะมีการร้องเพลงเรียกขวัญแม่โพสพโดยมีเมตารับบรรเลงประกอบ ในช่วงรอบตีจะมีการแสดงละครก่วยเจ้าะ (ลิเกกะเหรี๋ย) โดยมีวงดนตรีปี่พาทย์กะเหรี๋ย (ชะพูชะอู) บรรเลงประกอบ รวมทั้งงานบุญต่างๆ ในรอบปี ก็มักจะนำวงดนตรี ที่เรียกว่า “วงชะพูชะอู” มาบรรเลงในกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

แต่เมื่อถูกตั้งคำถามว่า “เครื่องดนตรีชนิดใดบ้างที่เป็นของชาวกะเหรี๋ย” ส่วนมากมักจะได้อำตอบ ที่แสดงความบริสุทธิ์ใจ คือ “ไม่แน่ใจ” จากคำตอบนี้ ทำให้คนในชุมชนได้ทบทวนความคิด เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ดนตรีของชุมชนตนเองมากขึ้น ผู้ที่สนใจในดนตรีในชุมชนบางคน เริ่มค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งจดบันทึกบทเพลงร้องเก่าที่สืบทอดต่อกันมา และกำลังจะสูญหาย ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เพื่อความพยายามตามหาคำตอบว่า ดนตรีประจำชนเผ่าตนเองที่แท้จริงนั้นมีอะไรบ้าง

ภาพประกอบที่ 1 เครื่องดนตรีชาวกะเหรี๋ยเลตองกู จังหวัดตาก
ที่มา: อภิชาติ เสดะพันธ์

ดนตรีชาวกะเหรี่ยงไล่โว่

ภาษากะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ ไม่มี คำศัพท์ว่า “ดนตรี” ที่เป็นคำกลางสำหรับสื่อถึงเพลงร้อง หรือเครื่องดนตรีเหมือนอย่างภาษาไทย ที่เราเข้าใจในชีวิตประจำวัน แต่ภาษาของชาวกะเหรี่ยง จะมีคำเรียกที่เฉพาะเจาะจงตามประเภทของบทเพลงหรือชื่อเครื่องดนตรีชนิดนั้นๆ เช่น เพลงร้อง เรียกว่า “ละคู” พิณ เรียกว่า “นาเต่ง” แมนโดลิน เรียกว่า “เมตารี” วงปี่พาทย์ เรียกว่า “ชะพูชะอู” เป็นต้น ถึงแม้จะไม่มีคำศัพท์ในภาษากะเหรี่ยงที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “ดนตรี” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายโดยรวมเช่นเดียวกับที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่ก็มิได้หมายความว่า ในชุมชนจะขาดแคลนดนตรี ในทางตรงข้ามในชุมชนแห่งนี้กลับเป็นชุมชนหนึ่ง ที่มีความเข้มแข็งในด้านดนตรีเป็นอย่างยิ่ง โดยสามารถแบ่งลักษณะดนตรีเป็น 2 กลุ่ม คือ (จรัญ กาญจนประดิษฐ์: 2547)

1. เครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนเผ่ากะเหรี่ยงไล่โว่
2. เครื่องดนตรีที่รับจากวัฒนธรรมภายนอก

เครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนเผ่ากะเหรี่ยง หมายถึง เครื่องดนตรีที่ใช้อยู่ในวิถีชีวิตมาตั้งแต่อดีตซึ่งมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเป็นเครื่องดนตรีที่คนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ โดยที่เครื่องดนตรี บางชนิดสามารถสร้างขึ้นเองได้ในชุมชน เช่น คะนะ (พิณ 5 สาย) เค้ย (จ้องหน่อง) เขว่ (ปี่เขาควาย) โป้ว (กลองสองหน้า) ทะ (กลองยาว) นาเต่ง (พิณ 6 สาย) และ วาเลเคะ (เกราะไม้ไผ่) แต่บางชนิดไม่สามารถสร้างเองได้ ได้แก่ กลู๊ (กลองมโหระทึก) ปี่บ้า (แคน) เป็นต้น เครื่องดนตรีในกลุ่มนี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางชาติพันธุ์ ที่สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ เช่นเดียวกับ ภาษา หรือ เครื่องแต่งกายของชาวกะเหรี่ยง

เครื่องดนตรีที่รับจากวัฒนธรรมภายนอก หมายถึง เครื่องดนตรีที่ได้รับมาจาก วัฒนธรรมภายนอก ได้แก่ เมตารี (แมนโดลิน) เป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากชาวตะวันตกในสมัยการล่าอาณานิคม ของอังกฤษและเริ่มแพร่กระจายมาสู่ฝั่งประเทศไทยพร้อมกับการอพยพของชาวกะเหรี่ยงที่มีมา หลายหลายระลอก ปัจจุบัน

ชาวกะเหรี่ยงในทุกพื้นที่นิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย โดยได้ปรับเปลี่ยนวิธีการบรรเลง คำร้องและทำนอง ให้เป็นรูปแบบของชาวกะเหรี่ยงเอง นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวมอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ก็นิยมเล่นเครื่องชนิดนี้เช่นกัน ความนิยมในปัจจุบันสะท้อนออกมาเป็นธุรกิจดนตรีขนาดเล็ก โดยมีศิลปินอิสระชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า บันทึกบทเพลงของตนเองลงบนเทปคลาสเซต และแผ่น CD วางขายตามร้านค้าบริเวณด่านเจดีย์สามองค์และในตลาดของอำเภอวังกะ โดยมีแหล่งการผลิตอยู่ในกลุ่มชาวกะเหรี่ยงในฝั่งประเทศพม่า นอกจากนี้ วงดนตรีประกอบการแสดงและละคร ที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกว่า “วงชะพูชะอู”² ก็เป็นวงดนตรีอีกชนิดหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากดนตรีของพม่าและมอญเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังพบว่า วงชะพูชะอูหรือวง “ปี่พาทย์กะเหรี่ยง” นี้มีแพร่กระจายและเป็นที่ยอมรับ เฉพาะชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีเพียงเท่านั้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดกับชาวกะเหรี่ยงในบริเวณชายแดนด้านตะวันตกของไทยมาโดยตลอด “วงชะพูชะอู” เป็นวงดนตรีใช้สำหรับบรรเลงประกอบการแสดง รำตง ละครก่วยเงาะ(ลิเกกะเหรี่ยง)

ภาพประกอบที่ 2 การผสมผสานดนตรีข้ามวัฒนธรรมในงานพาดเข้า “กะเหรี่ยงไล่โว่” พ.ศ. 2554

ที่มา : อภิชาติ เสงตะพันธ์

² วงปี่พาทย์กะเหรี่ยง ประกอบด้วย เครื่องตี เรียกว่า “ชะพู” และเครื่องเป่า เรียกว่า “ชะอู” นิยมใช้บรรเลงประกอบการรำของชาวกะเหรี่ยงไป ในจังหวัดกาญจนบุรี

ในอีกมุมมองหนึ่ง ระบบการศึกษาของโรงเรียนในกำกับของรัฐ ที่ตั้งในชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการนำดนตรีจากภายนอกเข้าสู่ชุมชน โดยการเรียนรู้ผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนตามระบบ ที่บังคับให้เรียนเนื้อหาดนตรีเกี่ยวกับดนตรีตะวันตกและดนตรีไทย ถึงแม้จะมีโครงการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรของโรงเรียนก็ตาม แต่ภูมิปัญญาด้านดนตรีของชาติพันธุ์ก็ยังมีได้สนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ในบรรดาเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนเผ่า ปัจจุบันมีอยู่เพียงไม่กี่ชนิดที่ยังคงมีบทบาท ในพิธีกรรมหรือในประเพณีสำคัญของชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ เป่า (เป่าควาย) ที่จะใช้เป่าในพิธีกรรมทำบุญข้าวใหม่ “โบว ปือ ส้องคู้” ในช่วงเริ่มพิธีกรรมสำหรับพิธีผูกข้อมือ “หล่า เขาะ ไช่ จู” ในช่วงเริ่มต้นพิธีกรรมหลังจากเป่า เขว่ เพื่อเป็นสัญลักษณ์เริ่มงานแล้ว ยังสามารถ ตีตนาเต่ง (พิณ 6 สาย) พร้อมกับร้องเพลงประกอบเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเริ่มต้นพิธี

วิวัฒนาการทางดนตรีของแต่ละท้องถิ่น สังคม หรือของแต่ละประเทศ มีความหลากหลายอันเนื่องมาจาก การมีบริบทที่ทางสังคมซับซ้อนแตกต่างกัน ในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ได้ผ่านการเลือกรับ ปรับใช้ หยิบยืม สร้างใหม่ทางดนตรีมาโดยตลอด ซึ่งเป็นกระบวนการทางวิวัฒนาการของดนตรีที่เกิดขึ้น แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปัจจัยหลัก จึงส่งผลกระทบต่อเครื่องดนตรีบางชนิด จนทำให้คนในชุมชนไม่สามารถ รักษา ถ่ายทอดและส่งต่อ องค์ความรู้ไปสู่คนในรุ่นต่อไปได้ เครื่องดนตรีกลุ่มนี้ คือ เครื่องดนตรีที่สูญหายไปจากวัฒนธรรม

เครื่องดนตรีที่สูญหายไปจากวัฒนธรรม

ถึงแม้ที่ผ่านมาชุมชนชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ จะได้ความสำคัญกับดนตรีของชนเผ่ามาโดยตลอด แต่ในขณะเดียวกันนั้นในช่วงระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมาพบว่า ในวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ได้มีปรากฏการณ์ “เครื่องดนตรีที่สูญหายไปจากวัฒนธรรม” เช่นกัน อย่างน้อย 4 ชนิด คือ กลู๊ (กลองมโหระทึก) เคี้ย (จ้องหน่อง) ปี่บา (แคน) และ คนะะ (พิณโบราณ)

1. กลู๊ (กลองมโหระทึก) เป็นกลองชนิดหนึ่งทำจากโลหะ (Bronze Drum) จัดอยู่ในตระกูล Idiophone เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้กันแพร่หลายในหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณประเทศจีนตอนใต้หรือกล่าวได้ว่ากลองมโหระทึกนี้เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่เป็นวัฒนธรรมร่วมทางดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่อมาบรรพบุรุษชาวกะเหรี่ยง ได้นำกลองโลหะประเภทนี้ (กลู๊) มาเป็นเครื่องดนตรีประจำชนเผ่า โดยใช้รูปเครื่องดนตรีชนิดนี้มาเป็นสัญลักษณ์ ประจำรัฐกะเหรี่ยง ในประเทศพม่า โดยสื่อความหมายว่า กลู๊ เปรียบเสมือน ตัวแทนของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง นักวิชาการทางดนตรีวิทยา เรียกกลองชนิดนี้ในชื่ออื่นๆ อีกว่า กลองกะเหรี่ยง (Karen Drum) หรือบางคนเรียก กลองกบ (Frog Drum)

ภาพ : กลู๊

ที่มา : Victoria Vorreiter (ภาพชาวกะเหรี่ยงในภาคเหนือของไทย)

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงในหลายพื้นที่ของประเทศไทย เช่น จังหวัดลำพูน จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดตาก ยังคงใช้กลองชนิดนี้ในกิจกรรมต่างในพิธีกรรมเพื่อบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้บันดาลความอุดมสมบูรณ์แก่ลูกหลานทุกคน แต่สำหรับชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ ที่อยู่ในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรของจังหวัดกาญจนบุรี ไม่ได้ใช้เครื่องดนตรีชนิดนี้ประกอบพิธีกรรมในชุมชนมานานเกือบร้อยปี โดยมีคนในพื้นที่ได้กล่าวถึงกลองชนิดนี้ว่า

“เคยได้ยินเรื่องกลึง (กลองมโหระทึก) มาบ้าง ตั้งแต่จำความได้ ที่ไผ่โพนนี้ไม่เคยเห็นใช้กลึงในพิธีอะไรเลย แต่คิดว่าน่าจะมียุ่ที่ผู้นำในสมัยก่อน ตั้งแต่สมัยพระศรีสุวรรณ (ทะเลียงโปรย³) ผู้นำกะเหรี่ยงคนสุดท้าย”

(ชา เขียะ หนึ่ง. สัมภาษณ์)

จากคำกล่าวข้างต้นทำให้เกิดข้อสงสัยว่า เพราะเหตุใด กลึง จึงสูญหายไปจากพื้นที่นี้ จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนในพื้นที่ กล่าวตรงกันว่าเคยได้ยินเรื่องเล่าเกี่ยวกับกลองมโหระทึกมาตั้งแต่เด็ก เคยเห็นกลองชนิดนี้แต่เป็นกลองของชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อื่น เช่น ในเขตประเทศพม่า จังหวัดตาก จังหวัดเพชรบุรี เป็นต้น แต่ในพื้นที่ทุ่งใหญ่นเรศวรนี้ ไม่เคยพบเห็น แต่มีเรื่องเล่าหนึ่งที่น่าสนใจกล่าวว่า

“กลองมโหระทึก หรือ กลึง ในสมัยก่อนเป็นสมบัติของพระศรีสุวรรณเจ้าเมืองกะเหรี่ยงที่สืบทอดต่อกันมา แต่หลังจากพระศรีสุวรรณคนสุดท้าย (ทะเลียงโปรย) เสียชีวิตแล้ว คนเก่าแก่เล่าต่อกันมาว่า พระศรีสุวรรณได้ฝังสมบัติส่วนตัวและของมีค่าไว้ที่หลุมฝังศพ หรือไม่ก็เก็บรักษาไว้ที่ใดที่หนึ่งในป่า สมัยพ่อผมเป็นกำนันเคยเล่าว่าสมัยนั้นขุดพบกลองมโหระทึกได้ 1 ใบ ที่บ้านซาละวะ และส่งให้หลวงไปแล้ว”

(อภิชาติ เสดะพันธ์. สัมภาษณ์)

2. **เคี้ย** เป็นเครื่องดนตรีโบราณชนิดหนึ่งที่ใช้กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ทั่วโลก มีลักษณะคล้ายจ้องหน่อง บางคนเรียกว่า พิณขารกรไกร ตามคำเรียกในภาษาอังกฤษว่า Jaw's harp นักมานุษยวิทยาดนตรีของโลก ได้แก่ Sachs และ Hornbostel ได้จัดเครื่องดนตรีชนิด Jaw's harp นี้ อยู่ในกลุ่ม Idiophone คือ Plucked Idiophone (Sachs, Curt & Erich Moritz von Hornbostel : 1914) เคี้ย

³ พระศรีสุวรรณ ผู้นำชาวกะเหรี่ยงคนสุดท้าย ต่อมา ได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ว่า “เสดะพันธ์”

ทำจากไม้ไผ่หลาวเป็นแท่งยาว คล้ายกับลิ้นโลหะของแคน แบ่งเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกบากเนื้อไม้ออก มีลักษณะเป็นลิ้นเสียง ส่วนที่สองทำเป็นด้ามจับ เวลาบรรเลงใช้มือติดด้านที่เป็นลิ้นเพื่อให้สั่นสะเทือน แล้วบังคับเสียงให้เกิดเสียงสูง-ต่ำ ด้วยการควบคุมปากที่ใช้เป็นกลองเสียง โดยมากชาวกะเหรี่ยงมักเล่นเพื่อความบันเทิง ปัจจุบันพบในชุมชนกะเหรี่ยงหลายพื้นที่ เช่น กะเหรี่ยงอำเภอสวนสรวงผึ้ง จังหวัดราชบุรี กะเหรี่ยงในภาคเหนือของไทย แต่ในพื้นที่ของชุมชนกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่ ไม่พบเครื่องดนตรีชนิดนี้แล้วเช่นกัน

ภาพประกอบที่ 3 เค้ย

ที่มา : Victoria Vorreiter

3. ปี่บา (แคน) เป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญชนิดหนึ่งของชาวกะเหรี่ยงมาตั้งแต่อดีต จัดอยู่ในตระกูล Aerophones เครื่องดนตรีชนิดนี้เคยอยู่ในวัฒนธรรมของชุมชนมายาวนาน มีความสำคัญต่อความรู้สึกคนในชุมชนมาก ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ มีเพลงร้องสำหรับร้องประกอบการเป่าปี่บาโดยเฉพาะ เรียกว่า “ละคูลิ้มง” หมายถึง เพลงสืवरค หรือบางครั้งเรียกว่า “ละคูปี่บา” สามารถแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ตามเนื้อหาได้อีกหลายประเภท เช่น นิทาน ตำนานชนเผ่า ความ

รัก ธรรมชาติ เป็นต้น แต่ปัจจุบันไม่พบเครื่องดนตรีชนิดนี้ในพื้นที่แล้ว แต่ยังมีคนที่ร้องเพลงได้

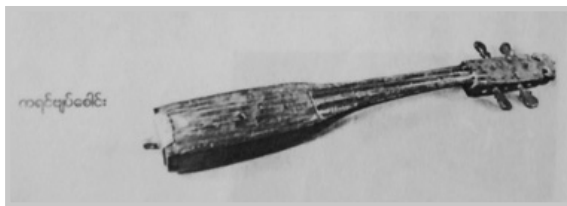
ภาพประกอบที่ 4 แคนกะเหรี่ยง ในมณฑลราชบุรี
ที่มา : สมุดราชบุรี⁴

ปี่บา หรือ แคนกะเหรี่ยง สามารถแยกได้เป็น 2 คำ คือ ปี่ หรือ เป่ย หมายถึง เสียง ของเครื่องดนตรี บา หรือ บ่า หมายถึง ไหว้ รวมกัน คือ “ปี่ไหว้” จากรากศัพท์สองคำนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการเรียกชื่อเครื่องดนตรีตามลักษณะของเสียงและการบรรเลง ไปพร้อมกัน เนื่องจากผู้เป่าแคนจะต้องใช้มือประคองเต้าแคนทั้งสองด้านเหมือนกับการพนมมือไหว้ จึงเรียกว่า “ปี่บา” ปัจจุบันพบว่าชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่างๆ ยังคงเป่าเล่นกัน คือ อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี และลำพูนแต่สำหรับในตำบลไล่โว่ ของจังหวัดกาญจนบุรี ในตลอดระยะ

⁴ สมุดราชบุรี เป็นหนังสือหายากเล่มหนึ่ง พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2468 โดยศาลาัฐบาลมณฑลราชบุรี เพื่อประกอบการแสดงจัดนิทรรศการในหอของมณฑลราชบุรี ในการแสดงสยามรัฐพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นมหกรรมครั้งแรกของสยาม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

10 ปีที่ผ่านมาการนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเริ่มลดน้อยลง ตัวอย่างเช่น ในหมู่บ้านกองม่องทะ เมื่อปี พ.ศ.2547 พบนักดนตรีเป่าปี่บาในงานทำบุญข้าวใหม่ พร้อมนักร้อง ต่อมาปี่บา (แคน) ได้ชำรุดเสียหายและไม่มีใครสามารถสร้างเครื่องดนตรีได้ นักดนตรีที่เป่าปี่บา ได้นำเครื่องดนตรีที่มีสภาพชำรุดเสียหายใช้การไม่ได้ให้ผู้เขียนดู และขอร้องให้ผู้เขียนช่วยหาซื้อปี่บาอันใหม่มาให้ เหตุการณ์นี้เป็นสิ่งยืนยันได้ชัดเจนว่า เครื่องดนตรีชนิดนี้ไม่สามารถผลิตได้เองในชุมชน ถึงแม้จะมีผู้ที่เล่นปี่บาได้อยู่ในชุมชน หากไม่มีเครื่องดนตรีที่จะเล่น ก็เปรียบเสมือนกับการสูญหายไปจากวัฒนธรรมโดยปริยาย

4. คะนะ (พิณ 5 สาย) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด (Chordophone) ชนิดหนึ่ง มี 5 สาย ผูกติดกับลูกบิด ซึ่งสายยาวตลอดตามลำตัวพิณ ด้านบนกล่องเสียงมีหย่องวางอยู่ 1 อัน ลำตัวพิณทำจากไม้ จากคำบอกเล่าของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ตำบลไล่โว่ กล่าวว่า คะนะ เป็นเครื่องดนตรีโบราณของชาวกะเหรี่ยงชนิดหนึ่ง เครื่องดนตรีชนิดนี้เป็นเครื่องดนตรีเก่าที่พบในประเทศพม่า ในอดีตพบว่ากลุ่มชนต่างๆ นิยมเล่น เครื่องดนตรีชนิดนี้ คือ ชาวมอญ ชาวคะฉิ่น และชาวกะเหรี่ยงภาษามอญ เรียกเครื่องดนตรีชนิดนี้ คล้ายกับภาษากะเหรี่ยง ว่า “กะนะ” แต่พม่าเรียกว่า “เซาะวู (Saun) หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทพิณและประเภทดีด

ภาพประกอบที่ 5 พิณโบราณของกะเหรี่ยงที่พบในพม่า
ที่มา : Khin Maung Tin

สำหรับชุมชนของชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ในอดีตพบว่า เป็นเครื่องดนตรีที่ไม่นิยมมากนักและมีผู้ที่เล่นได้น้อย และส่วนมากจะเป็นชาวกะเหรี่ยงที่ไม่ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ใน

เมืองไทยแต่จะเป็นชาวกะเหรี่ยงที่มาจาก ประเทศพม่า จากคำบอกเล่าของนายหลง เกียรติก้องกุล นักดนตรีหมู่บ้านกอม่องทะ กล่าวว่

“สมัยก่อนที่มาอยู่ในตำบลไผ่โง่งช่วงแรกๆ (ประมาณ พ.ศ.2527) เคยเห็น คนตืด คนะ ได้อยู่คนหนึ่ง ที่หมู่บ้านจะแกหรือทีไผ่ป่า นี่แหละจำไม่ได้ แต่ตอนนี้ ไม่รู้จะมีใครตืดได้หรือเปล่า”

(หลง เกียรติก้องกุล. สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 6 คนะ

ที่มา : อภิชาติ เสดะพันธ์

อีกทศนะหนึ่ง ของนายอภิชาติ เสดะพันธ์ นักดนตรีและปราชญ์ท้องถิ่น ประจำตำบลไผ่โง่ง กล่าวว่

“โดยส่วนตัว เคยเห็นคนตืด คนะได้ อยู่ที่หมู่บ้านทีไผ่ป่า แต่พึ่งเสียชีวิต ไปเมื่อปีที่แล้ว (พ.ศ.2554) และเคยได้ยินคำบอกเล่าจากคนรุ่นเก่าว่ คนะ เป็น เครื่องดนตรีที่มีคนเล่นได้น้อย ตอนนีคิดว่าในไผ่โง่ง คงไม่มีใครตืดได้”

(อภิชาติ เสดะพันธ์. สัมภาษณ์)

สาเหตุของการสูญหายของเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่กล่าวถึงข้างต้น คือ เครื่องดนตรีที่สูญหายไปจากวัฒนธรรมของ ชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ ซึ่งเป็นชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่ใหญ่ที่สุด เปรียบเสมือนชุมชนที่เป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ ของชาวกะเหรี่ยงโปในจังหวัดกาญจนบุรี

ด้วยสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ที่มีการไหลบ่าทางวัฒนธรรม (Acculturation) จากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงมากขึ้นทุกขณะ ผสมกับชาวกะเหรี่ยงเองก็ต้องปรับตัว (Adaption) ตามกรอบทางสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเป็นการแพร่กระจายวัฒนธรรมบางอย่างจากศูนย์กลาง (Cultural Diffusion) โดยอัตโนมัติ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมใกล้เคียง (Cultural Interaction) ซึ่งเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิถีชีวิต

สำหรับดนตรีของชนเผ่า ซึ่งได้อยู่คู่กับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไล่โว่มายาวนาน เปรียบเสมือนภาษาประจำเผ่าอีกภาษาหนึ่งที่ไม่ใช่ภาษาพูด ไม่ใช่ภาษาเขียน แต่เป็นภาษาทางดนตรีที่สะท้อนความคิด ความเชื่อและสภาพสังคมชาวกะเหรี่ยง อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่สามารถบันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวกะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี โดยบันทึกผ่านบทกลอนที่นำมาใช้เป็นเนื้อร้องในเพลงประเภทต่างๆ แต่ในปัจจุบันเครื่องดนตรีบางชนิดได้สูญหายไปจากวัฒนธรรม ชาวกะเหรี่ยงไล่โว่แล้ว สาเหตุของการสูญหายของเครื่องดนตรีชนเผ่านี้ ผู้เขียนขอกล่าวถึงตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ โดยแยกเป็นสองลักษณะ คือ ปัจจัยภายใน และ ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน หมายถึง เหตุ หรือ ต้นเหตุโดยตรงที่มีผลกระทบต่อดนตรี โดยเกิดจากสภาพการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน

1. เป็นเครื่องดนตรีที่ไม่สามารถผลิตได้เอง หมายถึง คนในชุมชนไม่ได้ผลิตเครื่องดนตรีขึ้นเอง เกิดได้จากหลายสาเหตุ เช่น ไม่มีฝีมือในงานช่าง ขาดอุปกรณ์ทางการช่าง ไม่รู้วิธีและขั้นตอนการทำ หรือไม่สามารถหาวัสดุได้ในท้องถิ่น ได้แก่ กลู๊ (กลองมะโหรีทีก) และ ปี่ป่า (แคน) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในกรณีนี้คนในชุมชน

ยังสามารถหาซื้อเครื่องดนตรีจากแหล่งอื่นมา ก็ยังมีโอกาสที่จะทำให้ดนตรียังคงมีบทบาทต่อไปในสังคม

2. **เป็นเครื่องดนตรีที่ขาดการสืบทอด** หมายถึง ในชุมชนยังมีเครื่องดนตรีอยู่แต่ไม่มีใครสามารถเล่นได้ เนื่องจากขาดช่วงในการสืบทอด ได้แก่ คณะ (พิณ 5 สาย) และปี่ป๋า (แคน) สถานะของปรากฏการณ์จะต่อเนื่องไปจนกระทั่งเมื่อผู้ที่ความรู้ทางด้านดนตรีไปย้ายถิ่นฐานหรือการเสียชีวิต ก็เท่ากับสิ้นสุดโอกาสในการสร้างกระบวนการสืบทอดอย่างสมบูรณ์

3. **เป็นเครื่องดนตรีที่ไม่มีบทบาทในวิถีชีวิต** หมายถึง เครื่องดนตรีมีบทบาทต่อวิถีชีวิตน้อยลง โดยไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งในพิธีกรรมที่จัดขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ เค็ย (จ้องหน่อง) เป็นต้น ปรากฏการณ์นี้ถึงแม้จะยังมีนักดนตรีที่เล่นได้ และยังมีเครื่องดนตรีอยู่ในชุมชน แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่คนในชุมชนไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ดนตรีมีบทบาทในสังคม ก็เท่ากับการสิ้นสุดกระบวนการสืบทอดทางดนตรีได้เช่นกัน

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ผลกระทบจากภายนอกที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชน

1. **การรับอิทธิพลทางดนตรีจากวัฒนธรรมใกล้เคียง (Acculturation)** ปัจจุบันชุมชนกะเหรี่ยงเริ่มเป็นชุมชนเปิดมากขึ้น มีการเดินทางคมนาคมที่สะดวก มีการรับและแลกเปลี่ยนกับคนต่างวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะกระแสดนตรีสมัยนิยมจากชุมชนเมือง เช่น วิทยุรุ่นชาวกะเหรี่ยงนิยมติดกีตาร์และร้องเพลงป๊อปของศิลปินไทย ด้วยการแปลงเนื้อร้องเป็นภาษากะเหรี่ยง รวมทั้งการศึกษาวิชาดนตรีตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาของไทย ที่ยังมีได้พัฒนาหลักสูตรดนตรีท้องถิ่นเข้าสู่การเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ก็นับเป็นอิทธิพลจากวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกได้เช่นกัน

2. **การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรท้องถิ่น**

จากเดิมวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนจะเคลื่อนไหวไปตามกิจกรรมและประเพณีสำคัญในรอบปี ตามฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ชาวบ้านได้กำหนดขึ้นตามฤดูกาลที่มีการตกลงร่วมกันในชุมชน แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงประเพณีที่เคยเป็นไปตาม

วิธีทำกิน ไปสู่การเคลื่อนไหวตามแผนการพัฒนาประจำปีขององค์กรบริหารในท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ช่วยเหลือเรื่องงบประมาณและสนับสนุนด้านวัฒนธรรมของชุมชนโดยตรง จึงทำให้มีผลกระทบโดยตรงกับการจัดกิจกรรมของชุมชน หากแผนการพัฒนาขององค์กรท้องถิ่นมีทิศทางที่จะฟื้นฟูดนตรีอย่างยั่งยืน ชุมชนก็จะได้รับสนับสนุนและมีกำลังใจในการทำงานด้านดนตรี ในทางตรงข้ามหากองค์กรท้องถิ่นไม่มีงบประมาณสำหรับสนับสนุน หรือไม่มีแผนการจัดการดูแลเรื่องดนตรีในชุมชน ชาวบ้านก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้โดยลำพัง

3. การลำดับความสำคัญของดนตรีมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากระบบเชิงทุนนิยม หมายถึง มีการเปลี่ยนแปลงระบบการดำรงชีวิตจากการปลูกข้าว ทำไร่ ทำเพื่อพอกิน มาเป็นระบบสังคมแบบทุนนิยมมากขึ้น เช่น พ่อค้าคนกลางจากภายนอกมากว้านซื้อผลผลิต จากคนในชุมชนล่วงหน้า โดยการจ่ายเงินให้ก่อนได้รับผลผลิต ดังนั้นในฤดูการเก็บผลผลิตชาวบ้านจึงต้องหาผลผลิตมาให้ครบจำนวนที่ตกลง หากไม่สามารถผลิตได้ครบจำนวนด้วยตนเอง ก็ต้องไปซื้อผลผลิตจากคนอื่น มาเพื่อรวบรวมผลผลิตให้ครบจำนวน ปัญหาต่อเนื่องของระบบนี้ คือ ทำให้คนในชุมชนอยู่ในสภาพการเป็นหนี้สิน ทุกปีต้องทำงานใช้หนี้ เป็นผลทำให้น้ำความทุกข์มาให้เหมือนคนในสังคมเมือง ระบบทุนนิยมที่แฝงมากับพ่อค้าคนกลางนี้ คือ ต้นทางของการทำลายวัฒนธรรมดนตรีอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อชีวิตมีปัญหา ก็ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดนตรี รวมทั้งหากปัจจัยเรื่องเงินเป็นสิ่งสำคัญ ของการดูแลวัฒนธรรมดนตรีของชุมชน ชาวบ้านก็จะไม่มีโอกาสหาเงินมาดำเนินการ ได้หากไม่มีหน่วยงานใดมาช่วยเหลือ รูปแบบของดนตรีเชิงชีวิตที่แท้จริง จะกลายเป็นดนตรีเพื่อเงิน ดังจะเห็นได้จากในชุมชนบางพื้นที่ได้มีการปรับตัวทางดนตรีให้เข้ากับระบบการท่องเที่ยว คือ นำดนตรีไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ซึ่งก็เป็นปรากฏการณ์ในการปรับตัวทางดนตรีอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาคของไทย

สรุป

ดนตรีที่สูญหายไปจากวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง เป็นเรื่องปกติของวิวัฒนาการดนตรีที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในทุกวัฒนธรรม แต่ละวัฒนธรรมหรือแต่ละชุมชนต่างก็จะมีปัจจัย ที่แตกต่างกันตามบริบทของสังคม สิ่งที่น่าเป็นห่วงที่จะทำให้ไม่สามารถฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดิ่งลงเหวมาได้ คือ การสั่งสมกำลังของความคิดของคนภายในชุมชนที่มีผลกระทบทางด้านลบต่อดนตรีของตนเอง เช่น ไม่เห็นความสำคัญหรือไม่เห็นความจำเป็นของดนตรีที่มีอยู่ในสังคม สำหรับชุมชนชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ ซึ่งเป็นสถานที่อันเปรียบเสมือนศูนย์กลางทางวัฒนธรรม ของชาวกะเหรี่ยงโปในจังหวัดกาญจนบุรี ถึงแม้เป็นชุมชนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่ยังคงเห็นคุณค่า และความสำคัญของประเพณี พิธีกรรมและดนตรี ตามหลักแนวคิดของการดำเนินชีวิตด้วยการรักษาสมดุลของธรรมชาติ ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ระหว่าง คน สัตว์ ต้นไม้ ดิน น้ำ ไฟ ลม หรือเรียกว่า “วัดเกาะธรรมตา”⁵ ก็ยังต้องอยู่ในได้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ยังคงมีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

การสูญหายของดนตรีไปจากวัฒนธรรมกะเหรี่ยงไล่โว่ในครั้งนี้ จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ที่ในบางพื้นที่ บางชนเผ่า อาจจะเกิดขึ้นแล้ว หรืออาจจะเกิดปรากฏการณ์เช่นนี้ขึ้นในไม่ช้า จนไม่สามารถสืบค้นหาอดีตหรือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ดนตรีของชนเผ่าตนเองได้ การศึกษาทางมานุษยวิทยาการดนตรี จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมดนตรี ที่จะนำมาสู่ความเข้าใจและการเก็บรักษาข้อมูลสำคัญ ทางดนตรีของแต่ละชนเผ่า ไว้ได้ไม่มากนักน้อย ที่สำคัญบุคคลในชุมชนเองนั้น จะต้องเห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ รู้สึกหวงแหน และสร้างกระบวนการสืบทอดดนตรีของตนเอง ต่อไปให้คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงทุนนิยม และสามารถปรับตัวให้วัฒนธรรมดนตรีของตนเอง อยู่ในสังคม

⁵ วัดเกาะธรรมตา เป็นหลักความเชื่อ และแนวปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงไล่โว่ โดยจะให้ความสำคัญในธรรมชาติ และดำเนินชีวิตด้วยการดูแลให้เกิดความสมดุลเพื่อความสมดุล และความยั่งยืนของธรรมชาติ ซึ่ง ประกอบด้วยความสมดุลของ 7 สิ่ง คือ คน สัตว์ ต้นไม้ ดิน น้ำ ไฟ ลม

ปัจจุบันได้ในรูปแบบการผสมผสานดนตรีให้เข้ากับรสนิยมของคนในปัจจุบัน จึงจะ
ช่วยรักษาดนตรีของชนเผ่ามิให้สูญหายไปจากชนเผ่าได้ดีที่สุด

การสูญหายของเครื่องดนตรีไปจากวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งนั้นถึงแม้
จะมองเป็นเรื่องปกติของวิวัฒนาการทางดนตรีแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ดนตรี
ในแต่ละวัฒนธรรมนั้นเกิดการสูญหายอย่างถาวรดังนั้นการคงอยู่ของเครื่องดนตรี
การยังมีผู้ที่มีความรู้ทางด้านดนตรีอยู่ในสังคมและดนตรียังคงมีบทบาทในสังคม
เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้กระบวนการสืบทอดทางดนตรีนั้นสมบูรณ์เพื่อการรักษา
องค์ความรู้ทางดนตรีนั้นไว้ให้ยาวนานที่สุด แต่นับว่ายังเป็นโอกาสอันดีที่ชุมชน
ชาวกะเหรี่ยงในตำบลไล่โว่นี้ ได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งใน 4 ชุมชนชาวกะเหรี่ยงต้นแบบ
ของประเทศไทย ในการนำร่องการปกครองพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ ดังนั้นชุมชน
สามารถที่จะใช้โอกาสนี้ เป็นพื้นที่สำหรับสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมดนตรีของ
ชุมชน ให้กับบุคคลภายนอกได้เข้าใจมากขึ้นหรือการหยิบยกเรื่องวัฒนธรรมดนตรี
มาเป็นส่วนหนึ่ง ของการมีอัตลักษณ์ทางดนตรีเฉพาะตน มาช่วยเพิ่มแนวทางในได้
รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ของรัฐอย่างจริงจัง ก่อนที่วัฒนธรรมดนตรีที่มีอยู่
ในปัจจุบัน จะสูญหายไปตามเครื่องดนตรีที่ได้สูญหายไปแล้วจากวัฒนธรรม ดังที่
กล่าวมา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนานนท์.(2553). รูปแบบการสร้างพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปภาคตะวันตกของประเทศไทย.ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จรัญ กาญจนประดิษฐ์.(2547). การศึกษาดนตรีชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่งทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. ปริญญามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปัญญา รุ่งเรือง.(2546). ประวัติการดนตรีไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิชย์.
- พระไทร ไทรสังขवालลิน.(2549). ศึกษาพิธีกรรมชาวพุทธชุมชนกะเหรี่ยง : กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยงโป ในตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สารนิพนธ์. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วนิดา พรหมบุตร.(2552). วงชะพูชะอู : ดนตรีประกอบการแสดงชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่งทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. ปริญญามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น-ไทย. (2550). สมุดรชาบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หนังสือพิมพ์ไทย.
- อมรา พงศาพิชญ์.(2545). ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Judith Becker,(1967). The Migration of Arched Harp from India to Burma, (Journal,Vol.20.,1967) p.17-23
- Sachs, Curt & Erich Moritz von Hornbostel (1914). Systematik der Musikinstrumente. Ein Versuch Zeitschrift fur Ethnologie 46: p.90-553.

Terry E. Miller and Sean Williams.(2008) : **The Garland Handbook of Southeast Asian Music.** New York.

Victoria Vorreiter.(2009). **Songs of memory, Traditional music of the Golden Triangle.** Printed by Nopburee Press Co.,Ltd. Chiang Mai,Thailand.

อ้างอิงสัมภาษณ์

หลง เกียรติก้องกุล.(นักดนตรี). อายุ 58 ปี.บ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์โดย จริญญา กาญจนประดิษฐ์. วันที่ 9 ธันวาคม 2554.

อภิชาติ เสดะพันธ์.(นักดนตรี).อายุ 55 ปี.บ้านเลขที่ 40 หมู่ 2 บ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์โดย จริญญา กาญจนประดิษฐ์. วันที่ 6 ธันวาคม 2554, วันที่ 9 ธันวาคม 2555.

ชา เขียะ หนึ่ง. อายุ 88 ปี บ้านเลขที่ 40 หมู่ 2 บ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสงขลาบุรี.จังหวัดกาญจนบุรี. สัมภาษณ์โดย จริญญา กาญจนประดิษฐ์. วันที่ 12 สิงหาคม 2554.